

A váci és ipolysági közgyűjtemények szakmai együttműködésének története és eredményei

Az 1990-es évek elejétől, a rendszerváltozástól tartalmas együttműködés alakult ki a könyvtári és helyismereti tevékenységben Észak-Pest megye és a szomszédos határon túli terület között. Először a szobi Érdy János Könyvtár és Információs Központ (akkori igazgatója a jelen szerző), majd a váci Katona Lajos Városi Könyvtár vállalt vezető szerepet az együttműködés koordinálásában.

Az együttműködés történetének két dátumhoz kapcsolható korfordulója volt.

Az első: 1986. május 16-án a szobi Nagyközségi–Körzeti Könyvtár író-olvasó találkozót szervezett dr. Csáky Károly ipolysági helytörténész kutatóval, tanárral, akinek ebben az időben jelent meg a *Honti barangolások* című könyve. A találkozó létrehozásában Halász Péter, a *Honismeret* című folyóirat szerkesztője közvetített, akinek kapcsolatai mindenfelé kiterjedtek a Kárpát-medence magyarságára. Ugyancsak az ő javaslatára hívtuk meg közreműködőnek a felvidéki származású Szvorák Katalin népdalénekest is. A rendezvény híre nagy port vert fel a településen. Az érdeklődőket a kíváncsiság hajtotta, miközben a politikai vezetők felháborodtak. Mit képzelnek a könyvtárosok, hogyan merik felelőtlenül a trianoni békeszerződésben hazánktól elcsatolt Hont megyét?

A második: 2004. április 30-a és május 1-je, az európai uniós csatlakozás napja és előestéje. Az ünnepi rendezvénysorozatot a két város, Ipolyság és Vác közösen szervezte meg, az események mindkét helyen sűrűn követték egymást. Vácott a Madách Imre Művelődési Központban délelőtt köszöntötték a polgármesterek a megjelent vendégeket, majd elhelyezték az aulában Vác testvérvárosainak címereit és zászlóit. Az épület előtti ünnepélyes zászlófelvonás után dr. Bóth János polgármester a csatlakozás jelentőségéről beszélt, majd a történelmi egyházak képviselői megáldották az új Európa-harangot, amely délben kondult meg először, hirdelve egy új korszak kezdetét. A küldöttségek ezután – végigjárva a belvárost – megkoszorúzták Géza fejedelem és Szent István szobrát. Délután az ipolysági főtéren, a szabadtéri színpadon folyamatos kultúrműsor zajlott, helyi és váci fellépőkkel, a városháza épületében pedig a határ két oldaláról érkező politikusokat, polgármestereket fogadták a város vezetői. Éjfél előtt sokezres tömeg várta fáklyákkal és zászlókkal a parassapusztai határállomásnál a történelmi pillanatot, amikor jelképesen lebontják a határt. A magyar és a szlovák nemzetiszínű szalagok átvágása után felhangzott a magyar, szlovák és az Európai Unió himnusza, majd az örületes üdvölgálás. Örömnönp volt ez – sok ember szemében lehetett könnyeket látni –, olyan élmény, amelyet egy életen át sem lehet elfelejteni. A tömeg közepén állva (és fényképezve, mint a jó helytörténész, aki minden fontos dolgot dokumentál) éreztem át a pillanat nagyszerűségét, jelentőségét, tudva, hogy valahol, kicsi pontként, a mi közös munkánk is megtalálható az ünnepelt eredményben.

A szobi könyvtár helyismereti munkája és az ipolysági együttműködés

Szobon a nagyközségi könyvtár vállalta a helyismereti, honismereti munkát. Ez a feladat a könyvtári helyismereti gyűjtemény kiépítését és folyamatos gondozását, a település ilyen típusú rendezvényeinek előkészítését és lebonyolítását jelentette. A könyvtár vezetője irányította az általános iskolai tanulókból álló honismereti szakkört, amelynek működési költségei a művelődési központ költségvetésében szerepeltek.

A helyismereti részleg gyűjtőkörének megfelelően folyamatosan gyarapítottuk az állományunkat, és nagyközségi szinten olyan kiemelkedő különgyűjteményt hoztunk létre, amely városi könyvtári szinten is megállta volna a helyét.

A helytörténeti rendezvények között kiemelkedőek voltak: a már említett első találkozó Csáky Károly helytörténésszel 1986-ban, a Börzsöny Napok rendezvénysorozata 1988-ban, a Pest Megyei Honismereti Napok 1983-ban, 1988-ban, 1989-ben. Ez utóbbin részt vettek Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Nógrád és Pest megye honismereti mozgalmának szakemberei és a megyék helytörténész könyvtárosai, valamint szlovákiai helytörténeti kutatók is. Erre az alkalomra adtuk ki a *Szobi Honismereti Híradót*. 1990-ben szervezett a szobi könyvtár néprajzi kutatótábort az Ipoly-mente hagyományainak felgyűjtése érdekében, amelynek dokumentációját a *Börzsönyvidék* című kiadványban adta közre 1991-ben. Az 1991-es esztendő a helytörténeti munka legjelentősebb eredményét hozta 1945 óta, hiszen először kerülhetett sor az egykori Hont megye múltjának, helyzetének bemutatására, mégpedig közösen, a határ mindkét oldalán. 1991 tavaszán Ipolyság város önkormányzata a Honti Napok felelevenítése céljából bizottságot hívott össze a szervezések összehangolása érdekében, amelyen hazánkból Kemenec, Drégelypalánk és Szob küldöttsége vett részt. A tárgyalások eredményeként megállapodás született, hogy Szobon készül egy kiállítás Hont megye történetéről, amelynek dokumentumait felhasználják az ipolysági rendezvényen is, mintegy „politikai tesztelésként”. Május 29-én dr. Zsolnay Ernő ipolysági polgármester és Csáky Károly helytörténész nyitották meg a „Hont megye a történelmi dokumentumok tükrében” című kiállítást, felelevenítve a vármegye jeles napjait. *„A történelmet félremagyarázni, elhallgatni – bár nem üdvös dolog, de – lehet. Becsapni azonban sosem! A történelemből erőt kell meríteni az újabb történelemhez. Bízom abban, hogy most itt Szobon is egy kis történelem kezdődik. Akkor, amikor a régivel ismerkedünk, amikor szembenézünk emlékeink töredékeivel, amikor az értékes hagyományok keresésére indulunk, az Ipolyon innen és túl, Szobon és Ipolyságon külön-külön és együtt is”* – mondta Csáky Károly. S a jövődőlés valóra vált: egy hosszú távú kapcsolat első rendezvényét valósította meg a szobi könyvtár, amelynek eredménye – többek között – a jelen szakmai összefoglaló is.

1991. szeptember 27–29-én rendezték meg Ipolyságon a X. Honti Napokat. Ennek keretében nyílt meg a *Hont megye az idő tükrében* című történelmi és néprajzi kiállítás, amelynek anyaga részben a szobi kiállításból származott, részben pedig a szlovákiai múzeumok gyűjteményeiből. A kiállítást Csáky Károly és Mándli Gyula állította össze, felhasználva a közgyűjteményekből kölcsönzött dokumentumokat is. A rendezvényen részt vettek Szobtól Vácig az önkormányzatok küldöttségei, megalapozva egy új típusú együttműködést. *„Emlékekből él az em-*

ber, a múltból él az emlékezet. Kinek nincs múltja, nem lehet jövője sem” – idézte Eötvös József gondolatait Csáky Károly megnyitó beszédében.

Honismereti munka az Ipoly mentén

A honismereti együttműködés a helytörténeti kutatásokban való együttműködéssel kezdődött, majd a személyes kapcsolatok kialakulásával kiszélesedett s jelentős eredményeket hozott.

1992-ben, Drégelyvár hősi csatájának 440. évfordulója alkalmából Drégelypalánk önkormányzata szervezett nagyszabású *Szondy-emlékünnepe*-t. A kiállítás nagy összefogással készült: a szobi, ipolysági, esztergomi és selmecebányai dokumentumokból állította össze a két rendező: Csáky Károly és Mándli Gyula. Az egykori Szondy-emlékkápolna helyén Paskai László bíboros, prímás celebrált misét, és szentelte fel az emlékharangot, illetve a Szondy-zászlót. Később a vár bástyáján vonták fel a lobogót, az Ipoly két oldaláról érkezett sokezres vendégsereg jelenlétében, jelképezve, hogy a folyó nem elválasztja, hanem összeköti a két partján élőket, hogy az anyaország és a határon túli magyarság kölcsönösen segítheti egymást. A közös összefogásnak köszönhetően ma már állandó Szondy kiállítása van Drégelypalánknak, amelynek ez a kiállítás lett az alapja.

1992 nyarán a szobi Érdy János Könyvtár és a Honti Honismereti Társaság kezdeményezésére, az általános iskolás tanulók számára, kerékpáros Ipoly-túra szervezésére került sor. A szobi és ipolysági gyerekekkel szerettük volna megismertetni az Ipoly két oldalán fekvő települések műemlékeit, a tájakat és az embereket. Már az nagy élmény volt, hogy a szalkai határállomást a csoport kedvéért nyitották meg fél órára, míg átkeltünk (pár évvel később lett újra hivatalos átkelő), s egy település lakossága köszöntött a túloldalon. Pereszlényben találkozott a szobi és az ipolysági csoport, ahol Manga János néprajzkutató házán emléktáblát avattunk. Azután Ipolyság, Gyügy, Selmecebánya, Ipolybalog, Kemence, Szob, Szentendre – fel sem lehet sorolni az élményeket! A sikeres programot 1993-ban új túra követte, Nagyborzsönytól Drégelypalánkon, Balassagyarmaton, Ipolybalogon át Ipolyságig tartó útvonalon. Ekkor négy iskola 35 tanulója és tanára kerekedett végig az útvonalat. A Duna TV forgatócsoportja két napon át kísérte a résztvevőket, és közvetített róla. Még két évig folyt a túrák szervezése, de már az ötletgazdák nélkül.

A helyismereti vetélkedők rendezése 1993-ban indult meg a kemencei általános iskola kezdeményezésére, a *Múlttal a jövőért* címmel. A felkészülés anyaga fellelta a Balassagyarmattól Szobig tartó terület történelmét, hagyományait, kultúráját, növény- és állatvilágát. A minden évben más helyszínen rendezett vetélkedő folyamatos tanulási lehetőséget biztosít a diákok számára lakóhelyük és környékének megismerésére.

A szobi könyvtár által 1990-ben szervezett néprajzi gyűjtést 1991-ben a Szlovákiai Magyar Néprajzi Társaság által Ipolyszalkán rendezett néprajzi gyűjtőtábor követte. Itt fogalmazódott meg egy közös Honti Néprajzi Kutatóprogram megindítása, amely az egykori vármegye hagyományos népi kultúrájának, interetnikus vonatkozásainak feltárását célozta. A mintegy harminc néprajzkutató négy éven keresztül dolgozott a településeken, munkájukból jelentős számú publikáció és kiadvány született.

Szentendre és Vác, valamint Ipolyság könyvtárainak együttműködése

A kapcsolatok történetében nem mellőzhető a személyes szál bemutatása sem, hiszen a munkakapcsolat ekkor még csak a személyes barátságok vonalán működött. A szobi könyvtárigazgató munkahelyet váltott, Szentendrén, a Pest Megyei Könyvtár hálózati osztályán dolgozott tovább – közel háromnegyed évig. A szobi-apolysági együttműködés némiképp visszaesett, ugyanakkor megindult a szentendrei könyvtár és az ipolysági intézmények közös munkája.

A váci Katona Lajos Városi Könyvtárban 1995 szeptemberében lépett munkába az újonnan választott igazgató, Mándli Gyula. A könyvtárnak korábban állandó határon túli kapcsolata nem volt, de többször is sor került szlovákiai magyar intézmények támogatására, könyvtáraik fejlesztésére.

A váci könyvtárban megindult átalakítások, korszerűsítések megnehezítették a kapcsolatok folyamatos ápolását, a kezdeti években inkább az eseti találkozások, ad hoc feladatok kerültek előtérbe. Folytatódtak a könyvszállítások az iskoláknak, segítünk a helytörténeti vetélkedők anyagának elkészítésében és a zsűrizések munkájában.

Szép példája a segítségnyújtásnak, hogy a szlovákiai óvodáknak, kisiskoláknak a saját kocsijával személyesen szállított könyveket dr. Csáky Pál, szlovákiai országgyűlési képviselő, a későbbi miniszterelnök-helyettes. A személyes kapcsolat fennmaradt, bizonyítja ezt, hogy Szobon 1996-ban a nemzeti ünnepen és 2000-ben a városavatáson ő volt az ünnepi szónok.

1995 és 2000 között a váci könyvtár fogta össze és irányította az együttműködés sokágú kapcsolatrendszerét, mind a könyvtári szakmai munkát, mint pedig a helyismereti kutatást. Ennek keretében előadásokra, szakmai tapasztalatcserékre, tudományos konferenciákra, közös városi és intézményi rendezvényekre került sor.

Az 1998. évi Váci Könyvtári Napok keretében – a Hont Vármegyei Múzeum Társulat alapításának századik évfordulója alkalmából – baráti találkozót szerveztünk a két város közgyűjtőműveinek dolgozói számára. A rendezvényt dr. Zsolnay Ernő, Ipolyság város polgármestere nyitotta meg, és jeles kutatók, helytörténészek – Csáky Károly, Hála József, Danis Ferenc – tartottak előadásokat, amelyeken részt vettek a Váci Múzeum Egyesület tagjai is. Vácról közös intézményi küldöttség utazott a múzeumi díszközgyűlésre, melyet az ipolysági városházán rendeztek meg.

A váci és az ipolysági intézmények hivatalos együttműködése

2001. március 21-én Vácott, a Katona Lajos Városi Könyvtárban tartott értekezleten született meg az első hivatalos együttműködési szándéknyilatkozat, amelyet a két város könyvtárai, múzeumi és művelődési központjai, valamint néhány hozzájuk kapcsolódó civil szervezet (Váci Múzeum Egyesület, Honti Múzeumbarát Kör, Pongrácz Lajos Társaság) írtak alá. „*Ipolyság (Sahy) és Vác város közgyűjtőműveinek vezetői kinyilatkoztatják szándékukat, hogy a két város intézményei között a már 1990 óta létező kapcsolatot felújítják, és új tartalommal töltik meg. Folyamatosságát biztosítandó, évente legalább két alkalommal találkozót szerveznek, ahol az aktuális feladatokat megbeszélik. Az intézmények külön*

– külön saját munkatervükben a közös feladatokat megfogalmazzák (közös rendezvények, pályázatok és egymás munkájának segítése).” A nyilatkozat hivatalossá tételéhez a költségvetési tervezés miatt volt szükség, hisz csak ily módon kerülhettek be a költségvetési tételek közé a közös rendezvények költségei (tiszteltdíj, utazási költségtérítés stb.). Ettől az időponttól kezdve a résztvevők minden év végén közös értekezleten értékelik az együttműködés eredményeit, és megfogalmazzák a következő évre vonatkozó elképzeléseket és terveket.

A váci könyvtár továbbra is segítséget nyújt az ipolysági könyvtárak állományának gyarapításában, pályázatokkal és könyvcsomagokkal egyaránt. „Az Ipolysági Magyar Tannyelvű Alapiskola igazgatósága, tantestülete és diáksága köszönetét fejezi ki az iskolának adományozott könyvekért. Sajnos, az iskolánk nehéz pénzügyi gondokkal küszködik, s így évektől nem volt lehetőség sem a diákkönyvtár, sem a tanítói könyvtár bővítésére, pedig tanulóink szívesen látogatják könyvtárunkat.” – írta Lendvai Tibor igazgató 2001 tavaszán. Az ajándékkönyvekből osztálykönyvtárakat hoztak létre a gyerekek számára. A Fegyverneky Ferenc Egyházi Alapiskola számára szintén többször juttattunk könyveket, helytörténeti dokumentumokat egyaránt. Amikor azonban Csáky Károly igazgató elhagyta az intézményt, megszakt az együttműködés.

2001 őszen került sor az ipolysági művész, Pokorny Lajos első váci kiállításának megszervezésére a váci Könyvtár Galériában. A rendezvényre nagyszámú „külföldi” vendégsereg érkezett, közösen köszöntöttük a festőművészt, aki hetvenedik születésnapját is ekkor ünnepelte. Intézményünknek az alkotó egy, a Tátorról készült olajfestményt ajándékozott, amely a honismereti kutatószobát díszíti.

A következő év nyarán a Váci Világi Vigalom keretében az ipolysági képzőművészek gyűjteményes kiállítását nyitotta meg Németh Árpád festőművész és Vác alpolgármestere a Madách Imre Művelődési Központban. Ennek folytatásaképpen, ősszel pedig a Menora Saag Centrum Artis épületében, a zsinagógából átalakított kiállítóhelyen a váci Múzsa Egyesület művészeinek közös tárlata volt látható.

A 2003-as esztendő kiemelkedő eredményeket hozott az együttműködés történetében. A Nemzeti Kulturális Alap Könyvtári Szakmai Kuratóriuma pályázati támogatása révén sikerült jelentős számú rendezvényt megszervezni, és tovább szélesíteni az együttműködést más településekkel is. Vác vezetése is tervbe vette a két város közti együttműködés továbbfejlesztését, hiszen már az alapok lerakása megtörtént 1991-ben. Az év közepén hatalmas munkával a két város elkészített egy közös idegenforgalmi projektet a meghirdetett PHARE CBC pályázatra.

A korábbi rendezvényeket folytatandó, Vác önkormányzata meghívta Ipolyság vezetőit a Váci Világi Vigalom nyári rendezvényeire. E program keretében került sor a *Határon innen – Határon túl* című kiállítás, illetve az *Ipolyság egykor és most* című képeslap- és fényképkiallítás megnyitására, amelyet dr. Bóth János polgármester, országgyűlési képviselő nyitott meg az ipolysági küldöttség jelenlétében. Mindkét kiállítást a Katona Lajos Városi Könyvtár készítette az össze- gyűjtött helytörténeti dokumentumokból.

A Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatása révén tudtuk megoldani hazai képzőművészek kiállításának átvitelét Szlovákiába, ahol két városban is bemutatták az anyagot.

A Honti Napok keretében az ipolysági város könyvtár számára szerveztünk könyvbemutatót és találkozót Tóth Imre palóckutatóval. A szerző az Irodalmi Ká-

véház rendezvénysorozaton belül tartott előadást új könyvről, felolvasva részleteket a nagyszámú hallgatóságának.

Ősszel az Ipolysági Városi Könyvtár közvetített egy rendezvényt a váci középiskolások részére, a Madách Imre Gimnáziumba. A gimnázium iskolai könyvtára által szervezett rendhagyó irodalomórán a szlovákiai magyar irodalomról és alkotásairól hallhattunk előadást, illetve részleteket. A két ipolysági pedagógus, Vas Ottó irodalomtanár és előadóművész, valamint Bodonyi András zenetanár emlékezetes élményt nyújtott a diákoknak.

Október 8-án a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Pest Megyei Szervezetével közösen Honti Honismereti Napot tartottunk Ipolyságon, a Magyar Közösségi Házban. Lendvay Tibor, a Pongrácz Lajos Társaság elnöke köszöntötte a vendégeket, bemutatta a civil szervezet székházát, amelyet jelentős magyarországi támogatással sikerült megvásárolni és felújítani. A tanácskozáson részt vettek szlovákiai és a Pest megyei könyvtárakban dolgozó szakemberek, egyesületi vezetők is. Solymosi Márta, az Ipolysági Városi Könyvtár igazgatónöje ismertette az intézmény történetét, munkáját, a város kulturális életének jellemzőit. Mándli Gyula a határmenti együttműködésről beszélt, kiemelve a könyvtárak lehetőségeit és feladatait.

December 10-én Ipolyságon találkoztak az együttműködésben résztvevő intézmények vezetői, amikor az elmúlt év eseményeit értékelték, majd megfogalmazták a következő évben elképzelt programok terveit. A sikeres évzárás a lehetőségek gyarapodását vetítette előre a munkánkban.

Testvérvárosi kapcsolat és kitüntetés

Hosszú előkészítés után 2003. december 11-én tűzte napirendjére a váci képviselőtestület a testvérvárosi szerződés megkötésének tárgyalását. A testület 233/2003. (XII. 11.) sz. határozatában egyhangúan elfogadta, hogy Ipolyság városával testvérvárosi kapcsolatot hoz létre. Felhatalmazta a polgármestert, hogy a testvérvárosi alapító okiratot Vác város önkormányzata nevében aláírja. Az előterjesztés tárgyalása közben jelentette be dr. Bóth János polgármester, hogy *„A kapcsolat kiépítésében Mándli Gyula könyvtárigazgató nagyon nagy szerepet vállalt, s tájékoztatásul elmondja, hogy Ipolyság város kitüntetésben fogja őt részesíteni.”*

A könyvtári munka és az együttműködés sikerét jelzi, hogy a kapcsolatépítés terén végzett eredményes munka elismeréseként Mándli Gyula, a váci könyvtár igazgatója 2003. december 18-án megkapta Ipolyság Város Díját: *„Városunk kulturális életének gazdagításáért, sokéves aktív tevékenységéért.”* A díjat az ipolysági önkormányzat díszközgyűlésén adták át.

Az évtizedes szakmai munkának politikai eredménye is született: Vác és Ipolyság testvérvárosi szerződést kötött 2004. február 13-án. Ebben a könyvtárnak és társintézményeinek is jelentős szerepe volt, mind a kulturális munkában, mind pedig a területfejlesztés terén. Az ünnepélyes szerződéskötésre az ipolysági városházán került sor, amelyre váci küldöttség utazott, benne a könyvtár és a művelődési központ igazgatója is.

„Az, hogy az együttműködést a szlovákiai város mennyire fontosnak tartja, jól jellemzi, hogy az ünnepélyes eseményen a szlovák parlament két képviselője is jelen volt. Arra pedig, hogy mennyire megbecsüli a kapcsolatokat szorgalmazt, a

az utal, hogy Ipolyság tavaly díszpolgárává választotta a határ magyarországi oldalán fekvő Kemence volt polgármesterét, idősebb Pongrácz Jánost, ugyanakkor Ipolyság Város Díjában részesítette Mándli Gyulát, a váci Katona Lajos Városi Könyvtár igazgatóját” – írta a Népszabadság tudósítója.

Együtműködés napjainkban

2002. július 18-án a váci IX. Országos Helyismereti Tanácskozás keretében Esztergom–Párkány között, a Mária Valéria híd közepén írt alá együttműködési szerződést a komáromi Dunamenti Könyvtár és a váci Katona Lajos Városi Könyvtár, a *Vág–Duna–Ipoly Eurorégió* nevében, a könyvtári és kulturális kapcsolatok fejlesztése érdekében. Az okirat megfogalmazta a szlovák és a magyar régió közös terveinek kidolgozását és megvalósítását, a helyismereti kutatásban a munkatervek egyeztetését, a Vág–Duna–Ipoly Eurorégió helyismereti adatbázisának folyamatos kiépítését, valamint a kulturális és művészeti kapcsolatok ápolását közös rendezvények szervezésével.

2002. október 4-én, Csúzon az első eurorégiós könyvtáros találkozóon megalakítottuk a „Bél Mátyás – nem beruházási – Alap” nevezetű alapítványt, amelynek feladata lesz a szlovákiai (Pozsony és Nyitra megye) és a magyar (Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom és Pest megye) együttműködés koordinálása és a pénzügyi háttér előteremtése pályázatok útján, illetve rendezvények, képzések szervezése. A kezdeményezés nem újkeletű, hisz 1991-ben a felsorolt megyék honismereti egyesületei már terveztek hasonló szakmai összefogást, akkor azonban a szlovákiai könyvtári hálózat nem volt fogadóképes erre. Nem tudható, hogy politikai tiltás vagy csupán emberi mulasztás okozta a kudarcot, de jelzi mindenképpen azt, hogy együttműködést csak mindkét fél pozitív hozzáállásával lehet folytatni.

December 4–5-én a váci és a szentendrei könyvtár kétnapos továbbképzést szervezett szlovákiai magyar könyvtárosok számára.

2004 februárjában Révkomáromban közös képzésre került sor a PHARE-pályázatok készítésének megtanítása, megtanulása céljából, amelyre nagy szükségünk lesz a továbbiakban. A tavasz folyamán megvalósult a két ország jeles személyeinek életútját bemutató közös kiállítás, először Komáromban, majd pedig Érsekújváron. A programban résztvevő könyvtárak mindegyike megkapja és bemutatja a vándorkiállítást.

2004. június 2-án ismét Ipolyságon találkoztak a határ két oldalán dolgozó könyvtárosok, ahol többek között sor került az együttműködés további terveinek egyeztetésére.

Tapasztalatok

Értékelni a munkánkat nem könnyű, úgy gondolom, hogy a leírtak magukért beszélnek. Sok-sok ember közös munkája hozta meg gyümölcsét. Inkább személyes tapasztalataimról szólnék. Az eltelt másfél évtized bebizonyította számomra, hogy a személyes kapcsolatok jelentősége sokszor meghatározóbb, mint a hivatalos utak végigjárása, ahol nem mindig működik a jószándék és segítőkészség. Igaz, a

személyi konfliktusok nehezítik az együttműködést, főleg, ha ezek vezetői szinten jelennek meg. A meglazuló hivatalos kapcsolatokban sokszor csak a barátság teszi folytathatóvá a munkát. Gyakori tapasztalatom, hogy az intézmények élén történő vezetőváltások inkább a kapcsolatok megszakadásához vezetnek, mintsem a folytatáshoz, akár változott formában is.

Az intézmények helyzete, a pénzügyi lehetőségek szintén jelentős mértékben befolyásolják az együttműködés formáit. Pénz nélkül nagy dolgokat ma már nem lehet létrehozni, ahhoz a szándék és a lelkesedés kevés.

A helyismereti, honismereti rendezvények felsorolásánál látható, hogy sok esetben rendkívül időigényes programokat (pl. a kerékpártúrákon tíz napig éjjel-nappal együtt a gyerekekkel, vigyázva rájuk) szerveztünk, ahol nem lehet számolni a munkaidőt. Vagy éjszakákat hálózsákban tölteni tornatermek, osztálytermek padlóján – egy bizonyos életkor után már nem megy.

Állományfejlesztés szempontjából azonban rendkívüli eredményeket lehet elérni. A *Honti Lapok* című helyi újság 1992-ben indult meg újra, régebbi számaint igyekeztünk összegyűjteni a helytörténeti közlések fontossága miatt. Az esetlegességet jelzi, hogy egyes számaint megkaptuk, egyeseket megvettük, a hiányokat pedig másolással próbáltuk pótolni. Ma talán a váci könyvtárban található meg egyedül bekötve az összes évfolyam. Az említett kiállítások előkészítése tette lehetővé, hogy óriási mennyiségű dokumentumhoz jutottak a rendező kutatók, könyvtárak, mivel ilyenkor szinte minden közgyűjteményhez – különféle segítségekkel – el lehet jutni, még a raktárak mélyig is. Például a Szondy-kiállítás készítéséhez az esztergomi érsekkel való tárgyalás után hihetetlenül ritka dokumentumokhoz jutottunk. A fotóanyagok készítése szintén hatalmas lehetőség, mert a települések megjelenésének, imázsának alakítása lehetővé teszi a nagyszabású elképzelések megvalósítását. Ezek archiválásában természetesen a könyvtáraknak is részt kell venniük.

Helytörténészként megtanultam kistérségekben, régiókban gondolkodni és dolgozni, mivel a helytörténeti munkában nem mindig a jelenlegi közigazgatási rendszer a meghatározó. Mai napig – a váci kistérség mellett – segítek a szobi kistérség ügyeiben, pályázataiban, hiszen jó kapcsolatom maradt egykori munkáltatómmal, a szobi polgármesterrel, aki gyakran keres, ha helytörténettel kapcsolatos ügyben kell döntenie. Így született meg például a városavatóra a település történetét bemutató kis kiadvány is. De gyakran keresnek meg a települések vezetői helytörténeti dokumentumok, fényképek kölcsönzése céljából.

A gondok és problémák mellett persze sikerek is vannak, szerencsére azok a meghatározóbbak. Az eredményeket a személyes köszönetek teszik igazán érzékelhetővé, mert soha nem az intézmények dolgoznak, hanem annak szakemberei.

A leírtak nem csupán egy könyvtár kapcsolattrendszeréről szólnak, hanem sokkal szélesebb kört ölelnek fel. A tapasztalatok alapján megfogalmazható: meg kell tanulnia mindenkinek, hogy közösen, összefogva sokkal hatékonyabban és eredményesebben lehet dolgozni, mint egyedül. De nem könnyű, nagyon nem könnyű...

Mándli Gyula

„Legyen rendszere a közös munkának, fogalmazódjanak meg közös célok, alakuljon hozzá közös cselekvési program. Szűnjön meg a még mindig létező paternalista szemlélet, lépjen helyébe a partnerség. És főleg: mindezt ne csak mondjuk, tegyünk is ennek érdekében.” (Bakos Klára)

„Magyarország 2004-es uniós csatlakozása új történelmi helyzetet teremt, amely felveti a kérdést, milyen alapelveknek megfelelően működjenek tovább a külföldi kulturális intézetek. A jelenlegi nemzetközi kulturális és politikai helyzet kivételesnek tekinthető, hiszen az általános érdeklődés nemcsak Európában, hanem a távolabbi országokban is megnőtt Magyarország iránt.” (Varannai Zoltán)

„Kissé leegyszerűsített képlet szerint a határon túli magyarok olvasáskultúrája és nemzettudata egyaránt magasabb szintűnek bizonyul a magyarországinál. Mindkettő feltehetőleg a kisebbségi helyzet identitást erősítő nyomása alatt állt elő.” (Gereben Ferenc)

„1989 fordulópont volt a Kárpát-medence magyarsága számára. No persze itt most nem magáról a politikai változsról van szó, hanem annak egyik hozadékáról, az országhatárokkal sokféle szabdaltságot magyarság közötti, illetve az anyaország és a határon túl élők közötti kapcsolatok megváltozásáról.” (Fazakas Csongor)

„A tapasztalatok alapján megfogalmazható: meg kell tanulnia mindenkinek, hogy közösen, összefogva sokkal hatékonyabban és eredményesebben lehet dolgozni, mint egyedül. De nem könnyű, nagyon nem könnyű...” (Mándli Gyula)

3K
3K 3K 3K
3K 3K